

Sygn. akt **III AUa 280/19**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Marta Sawińska

Sędziowie: Małgorzata Woźniak-Zendran

del. Roman Walewski

Protokolant: Emilia Wielgus

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2020 r. w Poznaniu

sprawy **C. T.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o wysokość świadczenia

na skutek apelacji C. T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 7 listopada 2018 r. sygn. akt VII U 998/18

oddala apelację.

Roman Walewski	Marta Sawińska	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	----------------	----------------------------

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. decyzją z dnia 4 czerwca 2018r., znak (...) po rozpatrzeniu wniosku z dnia 25.04.2018r. przyznał C. T. emeryturę od dnia 1.04.2018r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Organ rentowy dokonał obliczenia wysokości emerytury w dwóch wariantach, tj.:

1) zgodnie z art. 53 - do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 103,06 %. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 45 lat, 11 miesięcy i 12 dni, tj. 551 miesięcy oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 2 lat, 8 dni, tj. 24 miesięcy. Wysokość emerytury obliczona w oparciu o art. 53 wyniosła 3244,56 zł;

2) zgodnie z art. 26 - podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Podstawa obliczenia emerytury

podlegała zmniejszeniu o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia, dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę:

- kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 204202,41 zł
- kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego 552602,32 zł
- suma kwot pobranych emerytur 328662,00 zł
- średnie dalsze trwanie życia 162,10 miesięcy.

Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej (...)

Zakład nie podjął wypłaty emerytury ustalonej zgodnie z art. 26, ponieważ jej wysokość jest mniej korzystna od emerytury ustalonej na zasadzie art. 53 ustawy emerytalnej.

Od powyższej decyzji odwołała się C. T., wnosząc o jej zmianę poprzez przyznanie prawa do przeliczenia emerytury bez pomniejszania o kwotę 328.662,00 zł, tj. o sumę kwot pobranych emerytur. W uzasadnieniu odwołująca powołała się na zasady sprawiedliwości społecznej i ochrony praw nabytych.

Wyrokiem z dnia 7 listopada 2018 r. odwołanie oddalono.

U podstaw powołanego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Odwołująca C. T. urodziła się (...)

Decyzją z dnia 10.12.2003r., znak: (...)ZUS Oddział w P. przyznał odwołującej na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wcześniejszą emeryturę od dnia 1.11.2003r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto wynagrodzenie z 10 lat kalendarzowych, tj. od 1.01.1992r. do 31.12.2001r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 88,65%. Podstawa wymiaru została obliczona przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru i kwoty bazowej wynoszącej 1862,62 zł. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 392 miesiące okresów składkowych i 17 miesięcy nieskładkowych (k. 12-13 akt ZUS). Wypłata emerytury została zawieszona z uwagi na kontynuowanie przez odwołującą zatrudnienia.

W dniu 19.01.2004r. odwołująca złożyła wniosek o wypłatę emerytury w związku z zakończeniem z dniem 31.12.2003r. stosunku pracy.

Decyzją z dnia 31.01.2004r., znak: (...) ZUS Oddział w P. ponownie ustalił wysokość emerytury C. T. od dnia 1.01.2004r. i podjął wypłatę świadczenia. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto wynagrodzenie z 10 lat kalendarzowych, tj. od 1.01.1993r. do 31.12.2002r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 90,15%. Podstawa wymiaru została obliczona przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru i kwoty bazowej wynoszącej 1862,62 zł. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 393 miesiące okresów składkowych i 17 miesięcy nieskładkowych (k. 26 akt ZUS).

Kolejnymi decyzjami organ rentowy dokonywał przeliczenia emerytury w związku ze zmianą stażu pracy i zmianą wwpw. Ostatecznie decyzją z dnia 26.03.2018r. znak: (...) ZUS I Oddział w P. przeliczył emeryturę C. T. od 1.03.2018r. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 103,06%. Podstawa wymiaru została obliczona przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru

i kwoty bazowej wynoszącej 3731,13 zł. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił 548 miesięcy okresów składkowych i 24 miesięcy nieskładkowych.

W dniu 25.04.2018r. odwołująca złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury, w związku z ukończeniem wieku (...) lat.

Zaskarżoną decyzją z dnia 4.06.2018r. ZUS I Oddział w P. przyznał C. T. prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 1.04.2018r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Organ rentowy dokonał obliczenia wysokości emerytury w dwóch wariantach, tj.:

1) zgodnie z art. 53 - do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 103,06 %. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 45 lat, 11 miesięcy i 12 dni, tj. 551 miesięcy oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 2 lat, 8 dni, tj. 24 miesięcy. Wysokość emerytury obliczona w oparciu o art. 53 wyniosła 3244,56 zł;

2) zgodnie z art. 26 - podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiły:

- kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 204202,41 zł

- kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego 552602,32 zł

- suma kwot pobranych emerytur 328662,00 zł

- średnie dalsze trwanie życia 162,10 miesięcy.

Podstawa obliczenia emerytury podlegała zmniejszeniu o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Wysokość emerytury obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła (...)

Zakład nie podjął wypłaty emerytury ustalonej zgodnie z art. 26, ponieważ jej wysokość jest mniej korzystna od emerytury ustalonej na zasadzie art. 53 ustawy emerytalnej.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów zawartych w aktach sprawy i w aktach pozwanego dotyczących odwołującej. Sąd przyjął, że dokumenty (oraz ich kserokopie) stanowiące podstawę niniejszego rozstrzygnięcia są prawdziwe i wiarygodne. Nie ma bowiem żadnych podstaw do ich kwestionowania z urzędu, a żadna ze stron nie podniosła zarzutu ich nieprawdziwości.

W tak ustalonym stanie faktycznym sąd I instancji wskazywał, że spór w przedmiotowej sprawie sprowadza się do tego, czy pozwany prawidłowo wyliczył emeryturę odwołującej C. T. przyznaną w związku z ukończeniem przez nią wieku (...) lat. Odwołująca kwestionowała pomniejszenie podstawy emerytury obliczanej na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o kwotę wcześniej pobranych emerytur, przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

Sąd naprowadzał, że zgodnie z treścią art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2017r. poz. 1383) ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art.

53. Przepis art. 55 stosuje się również do ubezpieczonego, który miał ustalone prawo do emerytury przed zgłoszeniem wniosku o emeryturę, o której mowa w art. 27 (art. 55a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Obliczenie emerytury na podstawie art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS następuje według poniższych zasad. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183 (art. 26 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185 (art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2017 r. poz. 1189), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodany ustawą z dnia 11.05.2012 r., Dz.U. z 2012 r. poz. 637, która weszła w życie 1.01.2013 r.).

Nadto ustawą z dnia 5.03.2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 552), która weszła w życie 1.05.2015 r. został dodany art. 55a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z treścią art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę, do której miał ustalone prawo przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego, określonego w art. 27 ust. 2 i 3, podstawę obliczenia emerytury zgodnie z art. 26 pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Przepis art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS de facto rozciągnął obowiązywanie cytowanego powyżej art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS na osoby urodzone przed dniem 1.01.1949r.

W ocenie Sądu organ rentowy w prawidłowy sposób obliczył wysokość przysługującej odwołującej emerytury. Świadczenie emerytalne odwołującej obliczone w wariantcie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zostało ustalone w odpowiedniej wysokości. W szczególności organ rentowy słusznie pomniejszył podstawę emerytury o sumę kwot pobranych tytułem wcześniejszej emerytury. Pomniejszenie podstawy obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur jest obligatoryjne - wynika z cytowanych powyżej art. 25 ust. 1b i art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Nie zależy zatem od uznania organu rentowego, ani Sądu. Stanowiska Sądu nie zmienia fakt, że odwołująca spełniała warunki do przyznania jej emerytury przed dniem 1.01.2013r., tj. przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co jej zdaniem uzasadniało stosowanie przy określaniu wysokości świadczenia przepisów obowiązujących w dacie spełnienia przesłanek do przyznania prawa do emerytury, tj. bez dokonania pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury o kwoty wcześniej pobranych emerytur. Zdaniem odwołującej odmienne potraktowanie osób korzystających z prawa do wcześniejszej emerytury, które spełniły warunki wymagane do nabycia prawa do emerytury w wieku powszechnym do końca 2012r. i które złożyły wnioski o emeryturę powszechną przed 1.01.2013r. i osób, które warunki te spełniły, lecz nie złożyły wniosków przed 1.01.2013r. stanowiło naruszenie zasad sprawiedliwości społecznej i ochrony praw nabytych.

Sąd I instancji uznał, że argumentacja odwołującej nie zasługuje na uwzględnienie. W pierwszej kolejności wskazano, że jedynie ocena spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczenia następuje według przesłanek warunkujących nabycie tego prawa obowiązujących w dacie spełnienia ostatniej przesłanki. Nabycie prawa nie przesądza jednak o możliwości realizacji świadczenia, skoro zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, świadczenia

wypłaca się, poczynając od dnia powstania do nich prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu.

Samo określenie wysokości świadczenia jest powiązane z datą złożenia wniosku o świadczenie. Wskazuje na to treść art. 25 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który nawiązuje do miesiąca, od którego przysługuje wypłata emerytury. Z kolei wypłata emerytury następuje, jak już powyżej zaznaczono, zgodnie z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, po złożeniu wniosku przez ubezpieczonego. Ustalenie wysokości świadczenia następuje zatem zgodnie z przepisami obowiązującymi w dacie, od jakiej przyznano prawo do wypłaty świadczenia.

Przy ustalaniu wysokości emerytury na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.) ubezpieczonemu, o którym mowa w art. 55 w związku z art. 55a ust. 1 tej ustawy, podstawę obliczenia świadczenia pomniejsza się o sumę kwot emerytury pobranej przed ustaleniem prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w wysokości przed obliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 55a ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) także wtedy, gdy określone w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych warunki uprawniające do emerytury spełnił przed 1 maja 2015 r., a z wnioskiem o świadczenie wystąpił po tej dacie (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19.10.2017r. sygn. III UZP 6/17).

Artykuł 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748 ze zm.) stosuje się do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., które przed złożeniem wniosku z art. 55, pobierały emerytury na podstawie art. 29, 32, 33 i 39 niezależnie od daty wejścia w życie art. 55a ust. 2 tej ustawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.04.2016r. sygn. II UK 78/15).

Spełnienie przez odwołującą wymogów do nabycia prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym bez złożenia wniosku w tym zakresie nie może spowodować, że do odwołującej nie będą miały zastosowania przepisy przewidujące obowiązek pomniejszenia podstawy obliczenia świadczenia o sumę kwot pobranej wcześniejszej emerytury.

Nadto w prawie ubezpieczeń społecznych, w sytuacji, gdy międzyczasowy aspekt zastosowania konkretnej regulacji nie jest rozstrzygnięty za pomocą przepisów przejściowych, judykatura przyznaje pierwszeństwo zastosowaniu zasady bezpośredniego działania nowych przepisów (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 7.02.2018 r., sygn. III AUa 521/17).

Ustosunkowując się do zarzutów związanych z naruszeniem przepisów Konstytucji RP przypomniano, że postanowieniem z dnia 3 listopada 2015 roku, P 11/14, Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie w sprawie zgodności z art. 2 i art. 32 Konstytucji przepisów wprowadzających do porządku prawnego art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie, w jakim ma zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury, o jakiej mowa w art. 24 ustawy z 17 grudnia 1998 r., przed dniem wejścia w życie tych przepisów. W uzasadnieniu tego postanowienia Trybunał Konstytucyjny przytoczył swoje rozważania zawarte w uzasadnieniu wyroku z 7 maja 2014 roku, K 43/12, gdzie odniósł się do kwestii obowiązywania zasady ochrony praw nabytych w regulacjach z zakresu szeroko pojętego zabezpieczenia społecznego zaznaczając, że ochrona ta nie jest bezwzględna.

Sąd I instancji powołał także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19.10.2017r. sygn. III UZP 6/17 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 20.10.2017r. sygn. III AUa 507/17, gdzie wskazano, że ochronie konstytucyjnej podlega nabyte niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) od momentu jego nabycia z mocy prawa, natomiast prawo do emerytury w określonej wysokości powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku (prawo nabyte realizowane). Do urzeczywistnienia i konkretyzacji prawa i/lub wysokości emerytury wymagany jest wniosek zainteresowanego, o którym mowa w art. 116 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 1383), niezbędny do ustalenia prawa do świadczeń

określonych w ustawie. Świadczenia te wypłaca się bowiem, poczynając od dnia powstania prawa do wnioskowanego świadczenia, jednak nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu (art. 129 ust. 1 ustawy). Taki stan rzeczy oznacza, że wprawdzie prawo do emerytury powstaje z mocy prawa z dniem spełnienia wszystkich przesłanek wymaganych do jego nabycia, ale niezbędne jest także potwierdzenie tego prawa w celu uruchomienia wypłaty ustalonego świadczenia w określonej wysokości, które wymaga złożenia stosownego wniosku i jego rozpoznania w stanie prawnym adekwatnym dla jego oceny.

Niewątpliwie zasada ochrony socjalnej zawarta w art. 67 Konstytucji wymaga, aby regulacje dotyczące świadczenia z zabezpieczenia społecznego (określające np. wysokość, częstotliwość realizacji, waloryzacji itp.) czyniły realnym postulat ochrony dotkniętych ryzykiem. Ochrona socjalna nie może być czysto iluzoryczna, np. ze względu na niską wysokość świadczeń. Ochrona wysokości świadczenia nie może jednak przyjąć charakteru całkowitej jego nienaruszalności i niezmienności. Sama natura świadczenia z zabezpieczenia emerytalnego sprawia, że jest to najbardziej niestały komponent prawa socjalnego, najbardziej podatny na zmiany związane z ogólną kondycją sytuacji społeczno-gospodarczej. Nie może budzić wątpliwości, że nie istnieje prawo podmiotowe ubezpieczonego do pobierania świadczenia emerytalnego w konkretnej wysokości (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10.12.2015r. sygn. III AUa 2048/14).

Podzielając przedstawione poglądy Sąd uznał, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do naruszenia przepisów Konstytucji RP, a wysokość emerytury odwołującej należało obliczyć według stanu prawnego obowiązującego w dniu realizacji świadczenia.

Mając powyższe na uwadze Sąd zgodnie z cytowanymi przepisami prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od powołanego rozstrzygnięcia wywiodła ubezpieczona C. T., działająca przez fachowego pełnomocnika.

Wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku zgodnie z wnioskami odwołania, ewentualnie - o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, nadto – o zasądzenie od strony przeciwnej kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zarzuty apelacji objęły:

- naruszenie prawa materialnego to jest art.24 w związku z art.25 ust.1b i art. 100 w związku z art.129 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez przyjęcie za wiążący stan prawny z daty wniosku emerytalnego nie zaś z daty nabycia uprawnień do świadczenia, a przez to uznanie za dopuszczalne pomniejszenie podstawy wymiary emerytury o sumy pobranych świadczeń,

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że organ rentowy w sposób prawidłowy dokonał umniejszenia kapitału początkowego o kwoty pobranych wcześniejszych emerytur.

Zdaniem apelującej doszło do naruszenia zasady ochrony praw przez nią nabytych – brak jest bowiem podstaw do uznania, że zasadę pomniejszania wysokości emerytury powszechnej można stosować wobec ubezpieczonych, którzy nabyli prawo i skorzystali z wcześniejszej emerytury przed dniem 1 stycznia 2013 r. Apelująca przywołała także na poparcie prezentowanych racji argumentację ujawnioną w uzasadnieniu postanowienia Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygnaturze P 11/14, a także orzecznictwo Sadu Najwyższego znajdujące odpowiednie zastosowanie w rozpoznawanej sprawie (wyroki w sprawach: III UK 151/15, I UK 317/14, I UK 19/14) oraz sądów powszechnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja C. T. jest bezzasadna.

Na wstępie Sąd Apelacyjny wskazuje, że stan faktyczny sprawy pozostawał poza sporem, istotna natomiast okazała się interpretacja przepisów prawa materialnego powołanych w zarzutach apelacyjnych.

Dla porządku, konieczne staje się przywołanie w tym miejscu, że ubezpieczona urodziła się (...) Decyzją z dnia 10.12.2003r. pozwany przyznał odwołującej na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wcześniejszą emeryturę od dnia 1.11.2003r. Wypłata emerytury została zawieszona z uwagi na kontynuowanie przez odwołującą zatrudnienia.

W dniu 19.01.2004r. odwołująca złożyła wniosek o wypłatę emerytury w związku z zakończeniem z dniem 31.12.2003r. stosunku pracy. Decyzją z dnia 31.01.2004r. organ rentowy ponownie ustalił wysokość emerytury C. T. od dnia 1.01.2004r. i podjął wypłatę świadczenia. Kolejnymi decyzjami organ rentowy dokonywał przeliczenia emerytury w związku ze zmianą stażu pracy i zmianą wwpw. Ostatecznie decyzją z dnia 26.03.2018r. znak: (...) ZUS I Oddział w P. przeliczył emeryturę C. T. od 1.03.2018r.

W dniu 25.04.2018r. odwołująca złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury, w związku z ukończeniem wieku (...) lat. Zaskarżoną decyzją z dnia 4.06.2018r. ZUS I Oddział w P. przyznał C. T. prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od dnia 1.04.2018r., tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Organ rentowy dokonał obliczenia wysokości emerytury w dwóch wariantach, tj.:

1) zgodnie z art. 53 - do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto dotychczasową podstawę wymiaru świadczenia, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 103,06 %. Do ustalenia wysokości emerytury Zakład uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 45 lat, 11 miesięcy i 12 dni, tj. 551 miesięcy oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 2 lat, 8 dni, tj. 24 miesięcy. Wysokość emerytury obliczona w oparciu o art. 53 wyniosła 3244,56 zł;

2) zgodnie z art. 26 - podstawę obliczenia emerytury, zgodnie z art. 26 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiły:

- kwota składek zewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 204202,41 zł

- kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego 552602,32 zł

- suma kwot pobranych emerytur 328662,00 zł

- średnie dalsze trwanie życia 162,10 miesięcy.

Podstawa obliczenia emerytury **podlegała zmniejszeniu o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur**, w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wysokość emerytury obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła(...)

Zakład nie podjął wypłaty emerytury ustalonej zgodnie z art. 26, ponieważ jej wysokość jest mniej korzystna od emerytury ustalonej na zasadzie art. 53 ustawy emerytalnej.

Spór w przedmiotowej sprawie sprowadzał się do rozwiązania problemu, czy przepis art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ma zastosowanie do wnioskodawczynie, której od 2003 r. przyznano wcześniejszą emeryturę w oparciu o przepis art. 29 ustawy emerytalnej, a z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego wystąpiła ona w 2018 r., mimo osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego w roku 2008. Ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 637) do art. 25 ustawy emerytalnej dodano mający decydujące znaczenie dla niniejszego postępowania ust. 1b, zgodnie z którym jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną

zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Apelująca prezentuje konsekwentnie pogląd, iż z uwagi na datę urodzenia, powszechny wiek emerytalny osiągnęła w roku 2008, a więc przed wprowadzeniem niekorzystnej regulacji art.25 ust.1b ustawy emerytalnej. Ten fakt – w jej mniemaniu- przesądza jej nabyte prawo do naliczenia emerytury bez jej pomniejszenia o sumę kwot pobranych wcześniej świadczeń emerytalnych. Z kolei tak naliczone świadczenie jest korzystniejsze niż aktualnie wypłacane.

Decydująca jest tu bowiem – zdaniem apelującej – data nabycia ex lege prawa do świadczenia nie zaś data wystąpienia z wnioskiem emerytalnym. Powyższe stanowi prawo nabyte podlegające konstytucyjnej ochronie.

Rozumowanie przedstawione powyżej obarczone jest błędem.

Artykuł 67 ust. 1 Konstytucji upoważnia ustawodawcę do określenia zakresu i form między innymi ubezpieczenia emerytalnego. Chodzi tu o regulację zarówno zasadniczej kwestii minimalnego zakresu zabezpieczenia społecznego odpowiadającego konstytucyjnej istocie tego prawa, który ustawodawca ma obowiązek zagwarantować, jak też uprawnień zagwarantowanych przez ustawę i wykraczających poza wspomnianą wyżej konstytucyjną istotę prawa do zabezpieczenia społecznego.

W pierwszym wypadku ustawodawca ma bardzo ograniczoną swobodę wprowadzania zmian do systemu prawnego. Nowe rozwiązania prawne nie mogą bowiem naruszać konstytucyjnej istoty prawa do zabezpieczenia społecznego, czyli pozbawiać praw emerytalnych albo obniżać je do wysokości poniżej minimum socjalnego.

W drugim jednak wypadku ustawodawca może - co do zasady – dokonywać zmiany uregulowań dotyczących zasad ustalania wysokości świadczeń z zabezpieczenia społecznego, z tą jednak uwagą, iż zmiany te powinny być dokonywane z poszanowaniem pozostałych zasad i norm konstytucyjnych wyznaczających granice działania prawodawcy, w szczególności zasady ochrony zaufania jednostki do państwa, zasady ochrony praw nabytych oraz wymogu zachowania odpowiedniej vacatio legis (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 grudnia 2006 r., SK 15/06, OTK-A 2006 Nr 11, poz. 170).

Mając na uwadze powyższe, uregulowanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie narusza konstytucyjnej istoty prawa do zabezpieczenia społecznego, gdyż pomniejszenie emerytury z art. 24 ustawy emerytalnej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne, nawet jeśli w skrajnych przypadkach prowadzi do ustalenia jej poniżej minimum socjalnego, nie pozbawia ubezpieczonego prawa do pobierania wcześniej przyznanego świadczenia emerytalnego.

Natomiast pod rozwagę wziąć należy poszanowanie zasady ochrony zaufania jednostki do państwa, zasady ochrony praw nabytych oraz wymogu zachowania odpowiedniej vacatio legis. Problem do rozstrzygnięcia, czy zasady te nie doznają uszczerbku, powstaje w przypadku osoby, która nabyła prawo do emerytury z art. 24 ustawy emerytalnej przed wejściem w życie jej art. 25 ust. 1b i która wniosek o emeryturę powszechną złożyła już po jego wejściu w życie, jak to ma miejsce w wypadku apelującej.

Jak słusznie naprowadza apelująca, ustawa emerytalna w art. 100 ust. 1 i art. 129 ust. 1 wyraźnie rozgranicza datę powstania prawa do emerytury i datę wypłaty świadczenia. Prawo do emerytury ustala się na dzień spełnienia warunków powstania prawa do tego świadczenia, bez względu na dzień złożenia wniosku.

Zauważyć należy, że z ustawy emerytalnej wynika generalna zasada ustalania wysokości świadczenia na dzień złożenia wniosku o nie. W ten sposób obliczana jest emerytura w systemie zdefiniowanego świadczenia oraz renta (art. 53 i 62 ustawy emerytalnej), tj. na podstawie kwoty bazowej obowiązującej w dacie złożenia wniosku oraz przy przyjęciu podstawy wymiaru świadczenia obliczonej z określonych lat okresów składkowych i nieskładkowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę (art. 15 ustawy emerytalnej). Podobnie rzecz się ma przy emeryturze z systemu zdefiniowanej składki, gdzie jej podstawę stanowi kwota składek na ubezpieczenie

emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz kapitału początkowego uwzględniającego waloryzacje obowiązujące do dnia przejścia na emeryturę (art. 25 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Mając na względzie tezy apelacji, rozstrzygnąć więc należy, czy do treści nabytego in abstracto prawa (podlegającego ochronie konstytucyjnej) włączyć należy także zasady obliczania jego wysokości.

Sąd Najwyższy w uchwale III UZP 6/17 odpowiedział na to pytanie negatywnie. Wskazał, że o naruszenie prawa nabytego przez nowe prawo o skutku retrospektywnym, miałyby miejsce wówczas, gdyby prawo to formułowało np. nowe, dodatkowe przesłanki nabycia prawa do emerytury lub też modyfikowało istniejące, np. wprowadzając wymaganie wyższego wieku lub dłuższego stażu. Czym innym jest natomiast prawo do emerytury nabyte na mocy art. 100 ustawy emerytalnej, czym innym zaś prawo do określonej wysokości świadczenia. Zostaje ona ustalona w decyzji organu rentowego. Zasada ustawowej gwarancji oznacza bowiem, że parametry i sposób ustalania wysokości świadczenia uregulowane są ustawowo (mogą zatem podlegać zmianom), a organ rentowy jest związany przepisami ustawy i nie może z ich pominięciem ustalić wysokości świadczenia. Oznacza to, że ochronie konstytucyjnej podlega nabyte, niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) od momentu jego nabycia z mocy prawa, natomiast prawo do emerytury w określonej wysokości powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku (prawo nabyte realizowane).

Jak przywoływał Sąd I instancji, sprawa zgodności art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim ma zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury, o jakiej mowa w art. 24 ustawy emerytalnej, przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, z i art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zawiśła przed Trybunałem Konstytucyjnym. W sprawie tej Trybunał postanowił o umorzeniu postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku, uzasadniając to tym, że pytanie prawne Sądu Okręgowego w Szczecinie nie dotyczy utrwalonej w praktyce stosowania prawa treści normy odtworzonej z zaskarżonych przepisów, lecz jednego z rezultatów interpretacyjnych tych przepisów, przyjętego przez pytający sąd. Trybunał, przeprowadziwszy analizę orzecznictwa sądów powszechnych i Sądu Najwyższego (w tym uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2000 r., III ZP 29/00 oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14 - przywołanych wyżej), stwierdził, że dowodzi ona, że sądy stoją na stanowisku, iż ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego (rentowego) następuje na podstawie stanu prawnego obowiązującego w dniu spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. W konkluzji doszedł do wniosku, że zgłoszone wątpliwości konstytucyjne może usunąć sam sąd orzekający, stosując znane nauce prawa reguły interpretacyjne i kolizyjne, w szczególności dokonując wykładni zgodnej z Konstytucją. Z przedstawionej argumentacji wynika, że Trybunał Konstytucyjny włączył zasady obliczania wysokości świadczeń emerytalnych do treści nabytego in abstracto prawa do tego świadczenia i nie miał wątpliwości, że takie też stanowisko potwierdza orzecznictwo sądów powszechnych i Sądu Najwyższego.

Przytoczona uchwała III UZP 6/17 stanęła w opozycji do tego poglądu, uznając, że o ile nabyte, niezrealizowane prawo do emerytury (obejmujące warunki nabycia tego prawa: wiek, staż itp.) podlega ochronie konstytucyjnej (z uwzględnieniem zasady ochrony praw nabytych), to prawo do emerytury w określonej wysokości, które powstaje dopiero w momencie ustalenia tej wysokości w związku ze złożeniem przez osobę uprawnioną stosownego wniosku, z ochrony takiej nie korzysta. Pogląd ten został zakwestionowany przez skład zwykły Sądu Najwyższego, który przedstawił rozstrzygane aktualnie zagadnienie prawne, wskazując, ogólnie rzecz ujmując, że prawem nabytym jest także powstałe in abstracto prawo do emerytury w określonej wysokości.

Po wydaniu uchwały III UZP 6/17, Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 6 marca 2019 r., zajął się ponownie kwestią zgodności 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy kobiet urodzonych w (...) r., które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy.

W omawianym wyroku (P 20/16) Trybunał stwierdził, że w związku z rozumieniem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nadanym przez Sąd Najwyższy (III UZP 6/17) można wyodrębnić trzy grupy ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1968.

Pierwsza grupa obejmuje osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę w wieku (...) lat i uzyskały powszechny wiek emerytalny do końca 2012 r. oraz złożyły wnioski o ustalenie emerytury przed 1 stycznia 2013 r.

Drugą grupę stanowią osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę i uzyskały powszechny wiek emerytalny przed końcem 2012 r., lecz z wnioskiem o ustalenie emerytury wystąpiły dopiero po 1 stycznia 2013 r.

Trzecia grupa to osoby, które pobierały wcześniejszą emeryturę, ale powszechny wiek emerytalny uzyskały po 1 stycznia 2013 r. i po tym terminie wystąpiły z wnioskiem o ustalenie emerytury. Do grupy pierwszej nie znajduje zastosowania ustawy emerytalnej.

Zakresem tego przepisu, w świetle uchwały Sądu Najwyższego, objęte zostały natomiast osoby z grupy drugiej i trzeciej.

Do grupy trzeciej należą kobiety urodzone w (...) r., bowiem wiek emerytalny ((...) lat) osiągnęły po zmianach dokonanych ustawą nowelizacyjną. W ocenie Trybunału, ustawodawca, dokonując zmiany zasad ustalania wysokości emerytury powszechnej w stosunku do kobiet urodzonych w (...) r., naruszył zasadę lojalności państwa względem obywateli. Wprowadzając nowe, mniej korzystne zasady po rozpoczęciu realizacji uprawnień w zakresie wcześniejszej emerytury, naraził te kobiety na nieprzewidziane skutki, które w istocie stanowiły dla nich pułapkę. Gdyby w momencie podejmowania decyzji o przejściu na taką emeryturę wiedziały, jakie będą tego konsekwencje dla ustalania wysokości emerytury powszechnej, być może nie skorzystałyby z tego uprawnienia. Obowiązkiem ustawodawcy jest określenie skutków finansowych regulacji prawnych i podejmowanie racjonalnych decyzji w oparciu o możliwości finansowe państwa w odpowiedniej perspektywie czasu. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wyklucza możliwość formułowania obietnic bez pokrycia bądź nagłe wycofywanie się państwa ze złożonych obietnic lub ustalonych reguł postępowania. Stanowi to bowiem niedopuszczalne nadużywanie pozycji przez organy władzy względem obywateli. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której obywatel, układając swoje interesy, podejmuje decyzje dotyczące długiej perspektywy czasu i przewiduje ich konsekwencje na podstawie obowiązującego stanu prawnego. Zmiana tego stanu oznacza wówczas zaskoczenie, którego w danych okolicznościach obywatel nie mógł przewidzieć, a tym samym dostosować się do nowej sytuacji w sposób, który nie wywrze negatywnych konsekwencji w sferze jego uprawnień. Wprowadzając zmiany, ustawodawca powinien preferować rozwiązania najmniej uciążliwe dla jednostki i ustanawiać regulacje, które ułatwią adresatom dostosowanie się do nowej sytuacji. Trybunał podkreślił, że pozostawienie okresu 6 miesięcy od uchwalenia zmiany do czasu jej wejścia w życie nie miało żadnego znaczenia dla osób, które przeszły na wcześniejszą emeryturę do końca 2008 r. (jak należy rozumieć - dla kobiet urodzonych w (...) r., które dopiero w tym roku osiągnęły wiek (...) lat). Ustawodawca, dokonując zmian regulacji wobec kobiet urodzonych w (...) r., zmienił skutki prawne ich decyzji podejmowanych w innym stanie prawnym. Kobiety te nie miały możliwości, by zmienić konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r.

W omawianym wyroku stwierdzono także że: "Wprowadzona tym przepisem zmiana nie dotyczyła wprawdzie zasad nabywania uprawnień po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego przez kobiety urodzone w (...) r., które zdecydowały się przejść na wcześniejszą emeryturę. Nie miała też wpływu na sposób realizacji prawa do wcześniejszej emerytury. Nie dotyczyła ani przesłanek przyznania takiego prawa, ani wysokości przysługujących ubezpieczonej świadczeń z tytułu wcześniejszej emerytury. Nie zakładała również ograniczenia okresu wypłacania tego świadczenia. Zmiana dotyczyła natomiast zasad ustalania wysokości emerytury powszechnej. Zasady te są równie istotnym elementem uprawnień emerytalnych i odróżnić je należy od ostatecznej wysokości świadczeń, jakie obliczane są już po złożeniu wniosku".

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał, że zgodnie z jego orzecznictwem, nie jest wykluczona ingerencja ustawodawcy nawet w nabyte prawa podmiotowe ("ukształtowane prawa podmiotowe"), jeżeli istnieją bardzo istotne konstytucyjne racje, które ją usprawiedliwiają. Racje takie wskazał Trybunał np. w wyroku pełnego składu z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12 (OTK-A 2012 Nr 11, poz. 136), podkreślając, że ocena słuszności zarzutu naruszenia zasady ochrony praw nabytych wymaga rozważenia, czy wprowadzone ograniczenia są uzasadnione ze względu na inne normy, zasady lub wartości konstytucyjne; czy nie istnieje możliwość realizacji danej normy, zasady lub wartości konstytucyjnej bez naruszenia praw nabytych; czy wartościom konstytucyjnym, dla których realizacji prawodawca ogranicza prawa nabyte, można w danej, konkretnej sytuacji przyznać pierwszeństwo przed wartościami znajdującymi u podstaw zasady ochrony praw nabytych, a także czy prawodawca podjął niezbędne działania mające na celu zapewnienie jednostce warunków do przystosowania się do nowej regulacji.

Ochrony praw nabytych nie można więc rozumieć w sposób bezwzględny, odnosząc ją do wszelkich uprawnień uzyskanych przez kogokolwiek i kiedykolwiek - "stworzyłyby to niebezpieczeństwo niemożliwości realizacji przez państwo swoich zadań, gdy realizacja ta spotkałaby mur w postaci «praw nabytych»" (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 kwietnia 2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004 Nr 4, poz. 29). W konkluzji, prawa nabyte nie mają charakteru absolutnego i mogą być wzruszone ze względu na słuszność wynikającą z innych zasad konstytucyjnych i szczególnych okoliczności. W tym wypadku argumentacji takiej dostarcza sam Konstytucji, określający Rzeczpospolitą jako państwo prawne, które urzeczywistnia zasady sprawiedliwości społecznej. Stosowanie art. 2 Konstytucji tylko w aspekcie zasady ochrony praw nabytych, bez jednoczesnego uwzględnienia słuszności wynikającej z zasady sprawiedliwości społecznej, byłoby wybiórcze i tym samym niedopuszczalne. Nakaz realizacji zasad sprawiedliwości społecznej wiąże się z pojmowaniem państwa jako dobra wspólnego (art. 1 Konstytucji) oraz z obowiązkiem solidarności jednostki z innymi (preambuła) (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2005 r., P 13/04, OTK-A 2005 Nr 9, poz. 102). Z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej można wyprowadzić obowiązek ustawodawcy, w obszarze polityki społecznej, dawania pierwszeństwa dobru ogółu przed dobrem indywidualnym czy partykularnym (por. przywołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 grudnia 2012 r., K 9/12, pkt 6.1.23). Sprzeczne z zasadą sprawiedliwości jest zarówno nieuzasadnione merytorycznie faworyzowanie, jak i dyskryminowanie określonych grup podmiotów (orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 listopada 1997 r., K 22/97, OTK 1997 nr 3-4, s. 41). Zasada sprawiedliwości społecznej na gruncie ubezpieczeń społecznych uzasadnia takie zróżnicowanie prawa do emerytur i rent, które wynika z wkładu pracy mierzonego wysokością wynagrodzenia i związanej z tą wysokością składki na ubezpieczenia społeczne oraz długością okresu zatrudnienia, z korektą na rzecz uwzględnienia redystrybucyjnej funkcji ubezpieczeń społecznych (zob. przywołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2005 r., P 13/04).

W motywach wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2017 r., 381/16 (LEX nr 2376896) trafnie zauważono, że skorzystanie z przywileju przejścia i pobrania wcześniejszych emerytur na podstawie przepisów szczególnych dotyczących emerytur dla niektórych ubezpieczonych, ***uzasadnia i proporcjonalnie usprawiedliwia pomniejszenie podstawy wymiaru*** emerytury ustalonej na podstawie art. 24 ust. 1 i następnych ustawy emerytalnej o sumy poprzednio pobranych wcześniejszych emerytur, przy zastosowaniu mechanizmu ustalania wysokości świadczeń emerytalnych w zależności od proporcjonalnego prognozowanego "średniego trwania życia" osoby uprawnionej, ponieważ osobom uprawnionym do takich samych rodzajowo świadczeń powinna przysługiwać emerytura ustalana według takich samych (równych) zasad obliczania jej wysokości bez względu na datę złożenia wniosku emerytalnego. Każdy mechanizm ustalania wysokości świadczeń emerytalnych ma określone uwarunkowania majątkowe, które gwarantują prawem określoną wysokość ustalanych emerytur w prognozowanych długoterminowych okresach ich pobierania przede wszystkim ze względu na zgromadzony kapitał składkowy, który pomniejszają wcześniej wypłacone kwoty pobranych długoterminowych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. ***Taki stan rzeczy usprawiedliwia ustawowe modyfikowanie wysokości emerytur ze względu na wcześniejsze pobranie i spożytkowanie tych samych rodzajowo, choć wcześniejszych świadczeń emerytalnych, które uszczupliły zgromadzony indywidualny kapitał emerytalny oraz Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, z którego emerytury są wypłacane. Także w doktrynie podkreśla***

się, że brak odliczenia pobranych emerytur uprzywilejowywałby tę kategorię ubezpieczonych, nadużywając solidarności w relacjach między członkami wspólnoty ryzyka, w nieuzasadniony sposób uszczuplając przychody Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz stanowi nadużycie solidarności w relacjach między członkami wspólnoty ryzyka, gdyż nałożono by na nią obowiązek sfinansowania wypłaty tej części emerytury w wieku powszechnym, która nie znajduje pokrycia we wcześniej wniesionym (zaewidencjonowanym), lecz wydanym (tj. pomniejszonym o kwoty pobranych emerytur) wkładzie ubezpieczonego stanowiącym zasadniczy element podstawy obliczenia emerytury (zob. głosę K. Antonowa do przywołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego III UZP 6/17, OSP 2019 Nr 1, poz. 5).

Również w wyroku Trybunału Konstytucyjnego P 20/16 wskazano, że wprowadzenie mechanizmu potrącenia odpowiadało w swym zasadniczym wymiarze podstawowym elementom obowiązującego systemu emerytalnego (systemu zdefiniowanej składki). System ten uzależnia wysokość emerytury od długości trwania okresu aktywności zawodowej oraz wysokości składek odprowadzanych na ubezpieczenie emerytalne, zatem posłużenie się rozwiązaniem, które - w ramach gromadzonego przez daną osobę kapitału - uwzględnia pobrane świadczenia emerytalne przysługujące na podstawie szczególnych rozwiązań, nawiązuje wyraźnie do kapitałowego charakteru nowego systemu emerytalnego. Zakłada bowiem, że przyznanie powszechnego świadczenia emerytalnego, finansowanego ze składek płaconych przez ubezpieczonego, nie może jednocześnie abstrahować od wcześniejszego pobierania świadczeń przez tę samą osobę.

W związku z tym istnieją ważne względy aksjologiczne przeciwne temu, aby uwzględniać całą zewidencjonowaną na koncie ubezpieczonego kwotę składek na ubezpieczenie emerytalne, mimo że ich część została już "spożytkowana" na wypłatę świadczeń sprzed dnia nabycia in concreto prawa do emerytury z art. 2 ustawy emerytalnej. W rezultacie odliczenie od podstawy wymiaru emerytury powszechnej kwot pobranych uprzednio świadczeń emerytalnych jest rozwiązaniem sprawiedliwym.

Jak wskazano wyżej, granicę dopuszczalności ingerencji ustawodawcy w prawa podmiotowe wyznacza wymaganie, aby wprowadzane modyfikacje nie były dla jednostki zaskakujące i nie miały charakteru arbitralnego (zob. między innymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 listopada 2008 r., k.p. 2/08, OTK-A 2008 Nr 9, poz. 157, cz. III, pkt 5.2; z dnia 8 grudnia 2011 r., P 31/10, OTK-A 2011 Nr 10, poz. 114, cz. III, pkt 5.3; z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, OTK-A 2012 nr 2, poz. 16, cz. III, pkt 4.1; z dnia 13 czerwca 2013 r., , OTK-A 2013 Nr 5, poz. 58, cz. III, pkt 7.1). Innymi słowy, konieczne jest, aby zastosowane zostały procedury umożliwiające zainteresowanym dostosowanie się do zaistniałej sytuacji i odpowiednie rozporządzenie swoimi prawami (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 15 września 1998, K 10/98, OTK 1998 Nr 5, poz. 64). W tym kontekście Trybunał wielokrotnie podejmował rozważania na temat wymagań, jakie Konstytucja narzuca wprowadzaniu w życie nowych przepisów, w tym także intertemporalnych, w zakresie, w jakim zawierają one rozwiązania mniej korzystne dla ich adresatów. Zmiana obowiązującego prawa, która pociąga za sobą niekorzystne skutki dla sytuacji prawnej podmiotów, powinna być dokonywana zasadniczo z zastosowaniem techniki przepisów przejściowych, a co najmniej odpowiedniej *vacatio legis*. Sytuacja prawna osób dotkniętych nową regulacją powinna być poddana takim przepisom przejściowym, by mogły mieć one czas na dokończenie przedsięwzięć podjętych na podstawie wcześniejszej regulacji w przeświadczeniu, że będzie ona miała charakter stabilny. Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa nakazuje ustawodawcy należyte zabezpieczenie "interesów w toku", a zwłaszcza należyłą realizację uprawnień nabytych na podstawie poprzednich przepisów (tak między innymi: orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 marca 1993 r., K 9/92, OTK 1993, cz. I, poz. 6; z dnia 15 lipca 1996 r., K 5/96, OTK 1996 Nr 4, poz. 30 oraz wyrok z dnia 24 października 2000 r., SK 7/00, OTK 2000 Nr 7, poz. 256).

Na pewno, podobnie jak kobiety z rocznika 1953, rok starsze ubezpieczone, przechodząc na emeryturę wcześniejszą, nie miały świadomości co do skutków prawnych, jakie może wywołać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej pobieranie świadczeń emerytalnych. Należy jednak wskazać, że w chwili nabycia przez

nie prawa do emerytury w powszechnym wieku art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie obowiązywał, a zatem nie wywoływał jeszcze skutku prawnego. Kobiety urodzone przed 1 stycznia 1953 r.) - przy sześciomiesięcznej vacatio legis - miały, po pierwsze, czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz, po drugie, możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń). Z tego powodu nie można twierdzić, że przyrzeczenia złożone tym osobom przed zmianą przepisów pozostały bez pokrycia albo że wycofanie się państwa z dotychczasowych uregulowań miało nagły charakter. Należy zatem podsumować, że ustawodawca, umożliwiając kobietom z roczników 1949-52 realizację świadczenia na dotychczasowych zasadach, uczynił zadość zasadzie lojalności, a wobec nieuzasadnionego aksjologicznie dynamicznego przyrostu emerytury powszechnej mógł ex nunc dokonać dezaktywacji owego emerytalnego "perpetuum mobile". **Niekonstytucyjność rozstrzygnięć względem rocznika 1953 w wyroku P 20/16 skonkludowano stwierdzeniem, że kobiety te nie miały możliwości, by zmienić konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r. Fundamentalna różnica między nimi a osobami urodzonymi do końca 1952 polegała zatem na tym, że członkinie tej drugiej grupy miały możliwość zmiany konsekwencji podjętych decyzji.**

Respektując zatem stanowisko zawarte w wyroku P 20/16, wypada stwierdzić, że kobiety z rocznika 1948 nie znalazły się "w pułapce" decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Miały bowiem możliwość skorzystania z uprawnień w kształcie, jaki istniał przed nowelizacją. Okoliczności stanowiące podstawę wydania wyroku P 20/16 na tyle różnią się od okoliczności niniejszej sprawy, że stwierdzenie, iż art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do urodzonej w (...) r. ubezpieczonej, która od 2003 r. pobierała wcześniejszą emeryturę, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2008 r., a wniosek o przyznanie jej prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2018 r., nie stoi w sprzeczności z argumentacją zawartą w wyroku Trybunału.

Mając na względzie całość przywołanej argumentacji orzeczono o oddaleniu apelacji ubezpieczonej w oparciu o treść art.385 k.p.c.

Roman Walewski	Marta Sawińska	Małgorzata Woźniak-Zendran
----------------	----------------	----------------------------